

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ : ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN BUDDHISM : ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES.

พระครูไสภณสุตากร (ณัฐธีร์ภัทร คงพาหุ)

Phrakhnuusophosutakon Natnapat Khongpahu

บทคัดย่อ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทางพระพุทธศาสนานั้น ให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา มนุษย์ต้อง เป็นผู้กระทำด้วยการฝึกอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตนซึ่งได้แก่ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิตและทาง ปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็นความสัมพันธ์กับมนุษย์และวัตถุซึ่งแสดงออกผ่านทางพฤติกรรมทางกาย และทางวาจา มนุษย์จึงเป็นผู้กระทำหรือสร้างให้เกิดมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ ให้เกิดการพัฒนาในแง่ความเป็น มนุษย์ ด้วยเหตุนี้เมื่อพระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของมนุษย์ด้วยการพัฒนา ดังนั้นหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่มีต่อนุษย์ในแง่บทบาทจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาต่อไป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธนั้น เป็นกระบวนการที่พระพุทธศาสนามองว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวง เป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติ ดังนั้น กระบวนการต่าง ๆ ใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึง เริ่มต้นที่ตัวบุคคล ก่อร่างกาย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ นั้น ได้กำหนดเอาบุคคลเป็นจุดศูนย์กลาง แล้วได้นำรูปการหลักธรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เป็นส่วนประกอบในการพัฒนาซึ่งส่วนมาก จะเน้นเรื่องของ กาย วาจา ใจ และหลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาดังกล่าวคือหลัก ไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา สามัชชิกขา และปัญญาสิกขา ซึ่งทั้งสามนี้จะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการต่างๆ เพื่อนำรูปการกับหลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธองค์และนำไปปรับใช้กับองค์การของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์การได้วางไว้

Abstract

Human development in Buddhism is human-centered in its development. Human beings must be trained by their inner qualities, which are: Physical, mental, and intellectual abilities that affect the outside world. It is a relationship with man and object, which expresses itself through physical and verbal behavior. Human beings are the creators or creators of these qualities. To develop in terms of humanity. For this reason, when Buddhism emphasizes the importance of human development. So the principle of Buddhism to man in terms of role is to be considered.

Buddhist human development is a process by which all things are natural and natural, so the processes of human resource development start with the human being: human resources development. They have set the person as the center, and then integrate the principles of Buddhism into use. The components of development, most of which are focused on the body, mind, and mind. The

principles used in this development are the Three Noble Truths, namely, the Noble Truths, Concentration, Wisdom and Wisdom. These three are important processes in the development of human resources very well.

Human resource development requires a variety of processes. To integrate with the teachings of the Buddha and to adapt their organization to achieve the goals set by the organization Suggest an edit

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการบริหาร การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ มีผลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ขั้นสูง และมีแนวโน้มที่จะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของทาง ปฏิบัตินั้น ควรจะเริ่มตั้งแต่ เมื่อพนักงานเหล่านั้น เริ่มเข้ามาทำงานในองค์กร โดยเริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ และ จะต้องดำเนินการพัฒนาอีกต่อไปเรื่อยๆ ตลอดเวลาที่เข้ายังคงทำงานอยู่ในองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ องค์การ

จุดมุ่งหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ

จุดมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มีแนวความคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา มี ๔ อย่างคือ ๑. พระพุทธศาสนา มองว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวง เป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติในระบบ ความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและมนุษย์ ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาตินั้น เมื่อธรรมชาติเป็นระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย มนุษย์ซึ่งเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งด้วย ก็จึงเป็นส่วนหนึ่งอยู่ ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยที่เป็นองค์รวมอันนี้ การที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยนี้ เราเรียกว่า ความเป็นไปตามกระบวนการของเหตุปัจจัย โลกทั้งโลก จักรวาลทั้งจักรวาล เป็นระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุ ปัจจัยทั้งสิ้น เมื่อมนุษย์มาเป็นพากหนึ่งหรือประเภทหนึ่งอยู่ในระบบนี้ มันก็อยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุ ปัจจัยนี้ด้วย จะเรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติหรือไม่เป็น ก็เป็นไปโดยอัตโนมัติเท่านั้น

๒. ในเมื่อมนุษย์อยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติ ชีวิตและการกระทำการของมนุษย์ ก็ย่อม เป็นไปตามระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนั้น เพราะฉะนั้น มนุษย์ทำอะไรขึ้นมา ก็มีผลในระบบเหตุปัจจัยนี้ กระบวนการต่อสิ่งภายนอกบ้าง กระบวนการตัวเองบ้าง และในทำนองเดียวกัน สิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก ก็มีผลกระทบต่อตัว มนุษย์ด้วย คือทั้งในมุนกิริยาและปฏิกิริยา ตัวเองทำไปก็ผลกระทบสิ่งอื่น สิ่งอื่นเป็นอย่างไรก็มีผลกระทบตัวเอง ข้อ สำคัญคือมองไปให้ครบถ้วนทั่วระบบความสัมพันธ์นี้ ว่าชีวิตและกิจกรรมการกระทำการของตนเอง ทั้งเป็นไป ตามระบบเหตุปัจจัยแล้วก็ทำให้เกิดผลกระทบระบบเหตุปัจจัยนั้นด้วย

๓. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก ทางพระเรียกว่าเป็นทัมมะ ก็คือเป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ ข้อนี้ถือว่าเป็น ความคิตรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาขึ้นมา ก็เพราะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ ฝึกได้และต้องฝึก หลักนี้เป็นแก่นสำคัญของจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จริยธรรมมีความหมาย เท่ากับการศึกษา และพระเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ จริยธรรมจึงเป็นระบบที่มีความประสาน กลมกลืน เข่นทำให้จริยธรรมกับความสุข เป็นสภาพที่พัฒนาไปด้วยกัน ได้หรือเป็นจริยธรรมแห่งความสุข

หลักการนี้ถือว่า ความประเสริฐของมนุษย์อยู่ที่การฝึกฝนพัฒนา ถ้าไม่พัฒนาแล้วมนุษย์ไม่ประเสริฐ และมนุษย์นั้นเมื่อพัฒนาแล้วสามารถเข้าถึงอิสราภาพและความสุขได้จริง อันนี้เป็นข้ออธิบายของพระพุทธศาสนาว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้จนประเสริฐสุดเข้าถึงอิสราภาพและความสุข ได้จริง

๔. ความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาแล้วอย่างหนึ่ง คือการทำให้ความแตกต่าง กลายเป็นความประسانเสริมเติม เติมกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพ เมื่อมนุษย์ทั้งไม่พัฒนา ทำให้เกิดความแตกต่าง เป็นขัดแย้ง หรือเกิดความสับสนแล้วความแตกต่างก็กลายเป็นความขัดแย้ง ศักยภาพของการพัฒนาคือการทำให้ คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประسانเสริม การพัฒนามนุษย์อย่างนี้จะต้องมาประยุกต์ เข้ากับการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมด เครื่องวัดการพัฒนาของมนุษย์ที่แท้จริง คือการที่ทำให้มีมนุษย์มี ความสามารถเพิ่มขึ้น ในการทำให้ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเกือกุลเอื้อประโยชน์ แก่กันมากขึ้นเบียดเบียนกันน้อยลง และทำให้โลกอุดมสมบูรณ์คงความหมายแก่การอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

(พระพรหมคุณการณ์, ๒๕๕๐ : ๑๕)

ดังนั้นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผล โดยแท้จริง ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีความเจริญงอกงาม ในทางธรรมและทางโลกต่อไป

วิธีการวางแผนทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนตนเอง ตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท และธรรมะก็จะเป็นยาให้รักษาให้พ้นจากความทุกข์ แม้เราจะมีการเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายนี้เป็นกฎของธรรมของโลก เมื่อรู้จักกฎของโลกแล้ว ถ้ารู้จักพัฒนาตนให้ปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมจะพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพ หลักธรรมที่นำมาวางแผนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในที่นี้ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์หลักธรรมซึ่งเกี่ยวกับการวางแผนในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ คือ สุจริต การประพฤติชอบ การประพฤติดีหรือความประพฤติ ใช้คำว่าการ เป็นเรื่องของกาย และวาจา ส่วนที่ใช้คำว่า ความ เป็นเรื่องของจิตใจ ในในสุจริต การประพฤติที่เป็นเหตุให้บุคคลเป็นคนดี อันเป็นที่พึงประสงค์ เป็นที่ปรารถนาของอารยชน โดยเหตุที่คนเราจะมีคุณค่าหรือมีความดีพอที่คนอื่นจะเห็น ความสำคัญและให้ความสำคัญแล้วยกย่องนับถือหรือไว้เนื้อเชื่อใจ ยอมคนหาสามาคมด้วย ก็เพราะมีดีอยู่ในตัว เช่น การประพฤติ หรือความประพฤติดี ประเท่านี้เป็นความดีขึ้นพื้นฐานในตัวคน เพราะคนที่มีความประพฤติดีเป็นพื้นฐานแล้ว แม้ด้อยย่างอื่นจะบกพร่อง ไปบ้าง ก็ยังจะเอาตัวรอดเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของคนอื่นได้ หรือยังพอที่จะแสดงให้ความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเองได้ พระพุทธศาสนาได้วางหลักสุจริตธรรมเป็นเครื่อง กำหนดคุณคุณลักษณะที่เป็นผู้มีความประพฤติดี จำแนกตามทวารเป็น ๓ ทางหรือสุจริต ๓ อย่าง ดังนี้

๑. กายสุจริต การประพฤติที่ทางกาย การงดเว้นคือไม่ใช้กายทำความช้ำ่ Lewtham ต่อผู้อื่นหรือสัตว์อื่น จำแนก เป็น ๓ อย่างคือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในทาง

๒. วจสุจริต การประพฤติที่ทางวาจา การงดเว้นคือไม่ใช้คำพูดที่ช้ำ่หายนะต่อผู้อื่น จำแนกเป็น ๔ อย่าง คือ เว้น การการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

๓. มโนสุจริต ความประพฤติทางใจ ความรู้จักยังคิดไม่ปล่อยจิตให้คิดชั่ว ร้ายปองร้ายทรัพย์สินหรือชีวิตของ ผู้อื่น แต่ให้คิดดีๆ ถูกต้องตามหลักกุศลธรรม จำแนกเป็น ๓ อย่าง คือ ความไม่โกรกอย่างได้ของเข้า ความไม่

พยาบาลป้องร้ายยา ความเห็นชอบตามคดีของธรรม สุจริต ๓ อย่างนี้เป็นสิ่งที่มุนย์ควรทำ ควรประพฤติให้เกิดขึ้นในตนเอง เมื่อมุนย์เราสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวได้แล้วจะทำให้มุนย์อยู่อย่างมีความประเสริฐสูง

จากวิธีการวางแผนทรัพยากรมนุนย์เชิงพุทธนี้จะเห็นได้ว่าสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนทรัพยากรมนุนย์โดยจะต้องอาศัยสุจริต ๓ อย่างคือกายสุจริต วจิสุจริตและมโนสุจริต เพื่อให้การบริหารทรัพยากรมนุนย์ในองค์การเป็นไปด้วยความราบรื่น และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในองค์การต่อไป

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุนย์แนวพุทธ

รูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุนย์แนวพุทธเป็นการศึกษาให้รู้จักการฝึกคนให้พัฒนาด้านปัญญา เช่นให้รู้ความหมายของการบริโภค ว่าเราคินเพื่ออะไร เพื่อสนับสนุนความต้องการที่จะเสพรสอาหารอร่อย หรือ เพื่อการแข่งขันวัฒนานะกัน หรือเพื่อเลี้ยงร่างกายให้เป็นอยู่ได้ เมื่อเราเห็นวัตถุประสงค์ชัดเจนและเข้าใจในทางที่ถูกแล้ว เราจะจะเริ่มนีปัญญาเกิดขึ้น พฤติกรรมในการบริโภคก็จะเปลี่ยนไป นี่คือการใช้ปัญญาทำการทำพฤติกรรม แล้วเราจะไม่ต้องมีพฤติกรรมตามต้นทาง ตัวการที่ทำให้หักเหกระแตกความคิดออกจากต้นทางได้ก็คือ โยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดปัญหารู้คุณค่าหรือประโยชน์ที่แท้จริง แล้วทำให้เกิดคุณสมบัติใหม่อีกอย่างหนึ่ง คือความอยาก ประเภทที่ 2 ที่ควบคู่กับปัญญา เรียกว่า ฉันทะ เป็นความอยากรู้ที่เป็นคุณลักษณะอุตสาหะ ฉันทะต้องอาศัยปัญญา ปัญญารู้ว่าอะไรคือคุณค่าเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ฉันทะก็อยากรู้ทำให้เกิดสิ่งนั้น ถ้าไม่มีปัญญาเลยฉันทะก็เกิดไม่ได้ ต่างไปจากต้นทางซึ่งเป็นความอยากรู้ที่ไม่อាម៷ប័ណ្ណ อะไรมุกตา ถูกๆ ถูกลืน ถูกใจ ต้นทางก็อยากรู้ อยากรู้สิ่งนั้นเราอาจให้ความหมายอย่างง่าย ๆ ได้ว่า

1. ต้นทาง คือ ความอยากรู้ที่เวทนาบอนอกเสนอ (= ความอยากรู้ที่ไม่เกี่ยวกับการศึกษา)
2. ฉันทะ คือ ความอยากรู้ที่ปัญญานอกเสนอ (= ความอยากรู้ที่เกิดจากการศึกษา) และอาจสรุปกระบวนการแห่งพุติกรรมมนุนย์ได้เป็นสองแบบคือ 1. (ไร้การศึกษา) : อวิชา+ต้นทาง = พุติกรรมสร้างทุกข์ หรือก่อปัญหา 2. (มีการศึกษา) : ปัญญา+ฉันทะ = พุติกรรมสร้างทุกข์ หรือ แก้ปัญหา กระบวนการที่สองเป็นแนวทางในการพัฒนามนุนย์ ทันทีที่มุนย์รู้จักคิดก็เริ่มนีการศึกษา และเกิดปัญญาขึ้น ทำให้เกิดมีการปรับตัว และ พุติกรรมของมนุนย์เองด้วย ดังนั้นการศึกษาคือการพัฒนาคนให้พ้นจากการมีชีวิตภายในตัว แต่ตัวคนนั้น การศึกษาคือการพัฒนาคนให้พ้นจากการมีชีวิตภายนอก ตัวคนนั้น ความไม่รู้คืออวิชา ไปสู่การมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ทำให้เกิดมีฉันทะที่จะปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง และทำให้เกิดความเป็นอิสระ ไร้ทุกข์ปราศจากปัญหา กระบวนการสำหรับพัฒนาคนแยกออกเป็นสองขั้นตอน คือ ขั้นนำสู่สิริกา หรือขั้นก่อนมรรค และ ขั้นไตรสิริกา ในขั้นแรกนี้ ควรเริ่มต้นจากสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นปัญญาในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะความเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่เป็นไปเอง แล้วแต่โชค หรือเพราะการคลับน้ำดယ ลัมมาทิฐินี้จะเกิดในตัวบุคคลได้ เพราะปัจจัยภายนอก คือ ปรโตรโภยะ หรืออิทธิพลภายนอก และ ปัจจัยภายนอก คือ โยนิโสมนสิการ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบที่เกื้อหนุนอีกหลายอย่างที่รวมแล้วเป็น 7 ตัวดังนี้

1. กัลยาณมิตร (ความมีกัลยาณมิตร) มีคนที่ดีคือกลั่นกรองชักนำไปในทางที่ดี
2. ศีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) เป็นผู้มีวินัย มีระเบียบ และพุติกรรมที่ดี
3. ฉันทะสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ) มีแรงจูงใจที่ถูกต้อง ไฟรู้ สร้างสรรค์ ต้องการเข้าถึงความจริง และทำสิ่งทั้งหลายให้ดีงามเป็นเลิศ

4.อัคตสัมปทา (ความทำตนให้ถึงพร้อม) ทำตนให้มีความสมบูรณ์ในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ มีจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตนอยู่เสมอ

5.ทิฐิสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยหลักการแห่งความเชื่อถือ) คือเชื่อถือในหลักการแห่งเหตุผล

6.อปปมาทสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท) คือ ความกระตือรือร้น ไม่เนื้อชา มีสติ ไม่ปล่อยปละละเลย ไม่พลาดโอกาส ทำให้เห็นคุณค่าของเวลา

7.โภนิโสมนสิการ (ความถึงพร้อมด้วยโภนิโสมนสิการ) การรู้จักคิดรู้จักพิจารณาด้วยตนเอง รู้จักสืบสาขาวาදเหตุปัจจัยแยกแยะให้เห็นองค์ประกอบ จับแจ้งดีมาใช้ประโยชน์ได้ และรู้จักเขื่อมโยงให้เห็นองค์รวมหรือสร้างสรรค์ องค์ความคิดให้ได้

สำหรับในเรื่อง ไตรสิกขา อันเป็นขั้นตอนของการพัฒนาบุคคลนั้น ต้องพิจารณาว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ หรือกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกระหักในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักแห่งการฝึกฝนพัฒนา และการศึกษา นั้นสิงสำคัญจะต้องมีความเชื่อในโพธิ์หรือ โพธิ์ครรภชา คือเมื่อมนุษย์เชื่อในปัญญาที่จำให้มนุษย์เป็นพุทธะได้แล้ว เขาถึงพร้อมที่จะฝึกฝนตนเอง ส่วนการที่ประจักษ์ในโพธิ์หรือไม่นั้นเป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล ระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการและให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ ก็คือ ศีล สามัช ปัญญา ศีลเป็นการฝึกในด้านพฤติกรรมที่เบ Wichin เครื่องมือฝึกศีลก็คือ วินัย สามัช เป็นเรื่องของ การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ปัญญา เป็นเรื่องของ การฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตรตรอง ตรวจสอบ คิดการต่าง ๆ สร้างสรรค์

สำหรับการวัดผลการศึกษานี้ อาจใช้วิธีตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคล โดยหลักสี่ประการคือ

1.ภาวดีกาย มีการที่พัฒนาแล้ว คือ มีกายภาพน่า มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกือบถูกและได้ผลดี หรือ กินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น คุเป็น พังเป็น ฯลฯ

2.ภาวดีศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว มีพุทธิกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในวินัย และอาชีวะที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกือบถูก สร้างสรรค์ และ ส่งเสริมสันติสุข นั่นคือ คนหาเป็น สังคมเป็น พุดเป็น สือสารเป็น ทำเป็น

3.ภาวดีจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว คือมีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้ว สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้ออาทร มีมุทิตา ความเคราะห์อ่อนน้อม ความกตัญญูกตเวที สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง มีความเพียรพยายาม มีอุตสาหะวิริยะ รับผิดชอบ มีสติ มีสามัช สมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือจิตใจร่าเริง เปิกบานสดชื่น หรืออภินัยหนึ่งคือ ตั้งจิตเป็น วางใจเป็น ทำใจเป็น

4.ภาวดีปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว คือรู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก่ปัญหา และรู้จักจัดทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ เห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ปราศจากอคติและแรงงูงูเคลือบແง เป็นอิสระจาก การครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ด้วยความรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต เข้าถึงอิสรภาพ ปลดปล่อย ปราศจากปัญหา หรือ คิดเป็น แก่ปัญหาเป็น ดับทุกข์เป็น (พระธรรมปัญก (ประยุทธ์ ปัญโต))

ถ้าหากว่าบุคคลใดมีครบทั้งสี่อย่างนี้โดยสมบูรณ์แล้ว เรียกว่าเป็น "ภาวดีตตตะ" แปลว่าผู้ได้พัฒนาตนแล้ว ได้แก่ พระอรหันต์ เป็นอสีกาจะ คือผู้นำการศึกษาแล้ว ไม่ต้องศึกษาอีกต่อไป

ดังนั้นรูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธถือว่ามีส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง จะต้องอาศัยประสบการณ์ ความชำนาญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่าจะต้องใช้รูปแบบใดมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ประสานมีความสอดคล้องกับหลักการและหน่วยงานของตนเองเพื่อพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ

หลักธรรมคำสั่งสอนในพุทธศาสนานั้นมีมากหมายหลายประการที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ หลักธรรมของพระพุทธเจ้านั้นเนื่องจากเป็นสุกธรรม คือ ธรรมผ่ายาวหรือธรรมฝ่ายดี ซึ่งเป็นกุศลธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการดำเนินชีวิตทั้งส่วนงานได้ทุกหัวข้อธรรม ดังนี้หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีดังนี้

สังคಹัตถ 4 เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ

ทาน ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติให้พระสงฆ์อกรับบริจาคอาหารจากชาวบ้าน ไม่ใช่เพียงพระอยากริมห้องแต่นั่นคือแนวทางหนึ่งในการสร้าง “ทาน” ให้กับเหล่าประชาชน “ทาน” หมายถึงการแบ่งบัน การเสียสละ ประโยชน์ของตนแบ่งให้กับคนอื่นอีน โดยในที่นี้ไม่ใช่การทำด้วยทรัพย์สิน ด้วยอาหาร เพียงอย่างเดียวเท่านั้น การให้ทานโดยการไม่ໂกรธแค้น ภัยให้กันและกัน ไม่จ้องเรื่องของกรรมกันด้วยเช่นกัน หากทุกยึดถือข้อนี้ได้ความรุ่นวายทั้งหลายบนโลกจะอาจจะหมดไปก็เป็นได้

ปิยะวชา การพูดคือการแสดงออกสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์เรา นี้ หากการแสดงออกสื่อสารกันด้วยน้ำใจ ไม่ตริย์มเป็นสิ่งที่ดี ปิยะวชาเป็นบทหนึ่งที่บทแนวคิดแนวทางของการสื่อสารนี้ การพูดด้วยว่าชาที่เป็นความจริง ซึ่งสัตย์ ด้วยความไฟแรง หากได้พบกับคำพูดเช่นนี้การผูกมิตรไม่ตริย์มทำได้ไม่ยาก หรืออาจจะໂกรธแค้นเป็นพื้นเป็นไฟแต่หากใช้ปิยะวชาในการเจรจาหนึ่งบ่มเย็นลงโดยง่ายดาย

อัตถจริยา เมื่อการแสดงออกผ่านการสื่อสารดีแล้ว การแสดงออกทางการกระทำ กิริยา ก็ย่อมต้องดีไปด้วย นั่นทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ให้มากแต่การทำประโยชน์ของตนเองนั้นแน่นอนย่อมจะต้องไม่ส่งผลเสียผลร้ายต่อผู้อื่นด้วยการเบียดเบี้ยนผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตนนั้นเป็นเหตุแห่งเพศภัยต่างด้านนาที่เกิดขึ้นโลกปัจจุบัน การไม่รู้จักพอในสิ่งที่มี การต้องการมากจนถึงขั้นสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

สมานฉัตตา เมื่อปฏิบูติทุกอย่างแล้วความจริง ความดึงบังเกิดและสิ่งที่สำคัญในนั้นคือการวางแผนให้เสมอต้นเสมอปลายดีแล้วก็ควรดีให้ตลอดรอบฟัง หนักแน่นมั่นคงและความไว้ใจผู้อื่นด้วยเช่นกัน

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจที่ประเสริฐ ที่จะช่วยให้มนุษย์ในการพัฒนาจิตใจได้อย่างดี เมตตา ความเมตตาคือความรู้สึก เอ็นดูสัตว์สัตว์อื่นไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา หรือบุคคลอื่นอื่นความเมตตามีอาจจะเกิดมาจากการแสดงสารที่บุคคลนั้นคงตกลงในความทุกข์ หรือความเครียดของจากเหตุทั้งปวง สำหรับผู้นำที่คิดหลักข้อนี้ “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” เมตตาผู้อื่นรอบข้างไม่วีนแม่แต่ลูกน้องผู้ร่วมงาน หรือคนที่ตำแหน่งต่ำกว่า ความเมตตาจะทำให้เรามีพลังดึงดูดและรักใคร่จากคนรอบข้าง

กรุณा คนในสังคมทุกสังคมหากมีคนทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ก็ย่อมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นรอบตัว การเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้ไม่รู้ผู้ประสบภัย หรือให้รอดพ้นจากความทุกข์นั้นก็ล้วนแต่เป็นบุญจากความกรุณา การช่วยเหลือนั้นไม่ใช่แต่เพียงผู้มีบุญคุณถึงแม้ว่า คนนั้นเป็นคนไม่ดี คนนี้เป็นคนไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นมิตรหรือเป็นศัตรูเราก็ช่วยได้ ปล่อยวางอดีต ลดความถือตัว ความตระหนานี่เพื่อเป็นหนทางในการแล้วช่วยเหลือครั้งกันและกัน หากเป็นผู้นำ ผู้บริหารยึดถือหัวข้อนี้รับรองว่าจะมีแต่คนรักใคร่แม่แต่สัตว์ยังกระดิกทางเข้าหาในความเมตตากรุณา

มุทิตา การเป็นผู้นำที่แท้จริงควรจะวางแผนให้ไวซึ่งการอัจฉริยะ และคุณลักษณะนุนิวัยที่ทำให้สามารถรวมถึง
ข้อคิดสิ่งเดียวกันกับลูกน้อง เพื่อร่วมงาน และคนในสังคมของตน ในยามที่คนในสังคมทำผลักดันให้ร้อน
น้อมรับและให้อภัยอย่างตักเตือนแก่ไขไม่ใช่โทรศัพท์เป็นพื้นเป็นไฟ

อุเบกษา การวางแผนเชิงต่อการทำร้ายจากภายใน ใจ หรือหากได้ยินการติดตามทักษิณให้ถือเสียว่าเราเคยทำ
กรรมมากับเขา และเราจะได้ชดใช้กรรมแล้ว สิ่งที่ควรกระทำที่สุดคือการอภัยให้กับความโกรธ ความริษยา
นินทาใส่ที่บ่อนอกเด็กนี้เป็นธรรมดากับหัวหน้าหรือผู้นำคน การปักครองคนมากหมายหาคนทำลายความคิดคงจะ
หลีกไม่พ้นเรื่องนี้ ส่วนหลักธรรมหัวข้อสุดท้ายที่ผู้เขียนได้หยิบยกมาเป็นตัวอย่างคือในเรื่อง

อิทธินาท 4 ซึ่งหมายความถึง เป็นคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ 4 ประการประกอบด้วย

ฉันทะ คือความพอใจ พอยิ่งที่ได้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งແเนื่องจากมีความรักความพอใจในสิ่งที่กำลังกระทำการอยู่นั้น
ทุกสิ่งทุกอย่าง เช่นความตั้งใจ การมุ่งหวังจะให้เกิดผลดียิ่งขึ้นกับผลแห่งความสุขที่ได้มาจากการทำงานนั้น หาก
คุณลองตั้งคำถามขึ้นมาจ่ายใจว่า “ชอบในงานที่กำลังทำอยู่รึเปล่า” “ชอบในคุณที่เรียนอยู่หรือไม่” หาก
คำตอบคือใช่ก็ควรเดินต่อไปไปข้างหน้าเพื่อบรรลุเป้าหมาย

วิริยะ หมายถึงความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่คุณเข้ามายังเป็นแข็งข้าที่คุณด้วยความหวัง
ทางเดินที่จะไปยังเป้าหมายความสำเร็จ แต่หากมีความอดทนที่จะต้องล้มลุกคลุกคลานจากการหักล้มลักษกีรรัง
หากมี “วิริยะ” ไม่ย่อท้อต่อการกระทำในสิ่งที่รักแล้วลักษกีเป้าหมายถึงไม่ไกลเกินจะกว่า

จิตตะ การควบคุมจิตใจให้แน่วแน่ มุ่งมั่นกับสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญไม่ว่าหนทางจะยากแค่ไหน
จะต้องพยายามลักษกีให้ไว หากว่าใจที่แน่วแน่มั่นคงแล้วลักษกีไม่ว่าปัญหาใดๆ ก็จะเข้ามา ก็จะไม่ย่อท้อ ประกอบ
จิตใจไปจนถึงเป้าหมายที่กำลังพยายามตามหาอยู่นั้นได้

วิมังสา การวิเคราะห์ศึกษาเรื่องว่าสิ่งที่กำลังทำมันถูกต้องหรือไม่ มีผลเป็นเช่นไร หากไม่ดีไม่เข้าท่าก็ปรับปรุง
แก้ไขคล้ายกับการขับรถหากขับออกนอกเส้นทางหากมองคุณภาพหัวใจทางรบกวนข้างไม่คุ้นตา ไม่ใช่เส้นทางที่จะพา
ไปยังเป้าหมายก็แก้ไขปรับเลือกเส้นทางใหม่ย่อมดีกว่าท่านเดินในเส้นทางที่ผิดต่อไป

พระคุณนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธนั้น จะต้องอาศัยหลักธรรมคำสอนของ
พุทธองค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้เขียนได้นำเสนอในเบื้องต้นเพียง 3 หลักธรรม
เท่านั้นคือสังคหวัตถุ 4 เพราะเป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เสื่อว่าเมื่อมนุษย์มีจิตใจที่แน่วแน่และมีที่ยึด
เหนี่ยวจิตใจแล้วย่อมทำให้ timid พลังบุญและสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ จากนั้นมาเรื่องของพระมหาวิหาร
4 เป็นหลักธรรมประจำใจที่ประเสริฐ ที่จะช่วยให้มนุษย์พัฒนาจิตใจได้ เมื่อจิตพัฒนาได้ดีแล้วจิตใจก็จะสูงขึ้น
สามารถเพชรยูงบันสิ่งต่างๆ ได้และสุดท้ายคืออิทธินาท 4 ซึ่งหมายความถึง เป็นคุณเครื่องให้สำเร็จ ซึ่งถือเป็น
หัวใจสำคัญของมนุษย์ ทุกคนย่อมต้องการความสำเร็จในชีวิต

บทสรุป

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธเป็นสิ่งที่สร้างคุณค่าให้กับองค์การ เริ่มจากจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ได้นำแนวความคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา 4 อย่างมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อทำให้มนุษย์มีความสามารถเพิ่มขึ้น ทำให้ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเกื้อกูลเอื้อประโยชน์แก่กันเบียดเบี้ยนกันน้อยลง และทำให้โลกอุดมสมบูรณ์ลงด้วยความเหมาะสมแก่การอยู่อาศัย อีกทั้งผู้บริหารสามารถนำหลักการวิธีการวางแผน ทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมาปรับใช้ให้เข้ากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานของตน ให้เข้ากับรูปแบบ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม ถ้าหากองค์การรู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม ก็จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ได้ประกอบด้วย ไตรสิ古ชา 3 , พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และอธิบatha 4 เพราะเชื่อว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งพุทธศาสนาให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำการฝึกอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตนซึ่งได้แก่ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิตและทางปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็นความสัมพันธ์กับมนุษย์และวัตถุซึ่งแสดงออกผ่านทางพฤติกรรมทางกายและทางวาจา และเมื่อกำหนดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาแล้วทุกส่วนงานในองค์การต้องนำไปปฏิบัติคือให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้ถ้าไม่นำไปปฏิบัติก็ไม่มีผลอะไร ที่สำคัญไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้องค์การหรือหน่วยงานก็หยุดอยู่กับที่

สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธนั้นผู้เขียนได้เสนอโดยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อไปประยุกต์ใช้ในองค์การ ได้เช่นว่า จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ได้กับทุกองค์การของตนเอง แต่ผลลัพธ์อาจจะแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของแต่ละหน่วยงานทั้งนี้ เป็นภาระงานของบุคลากรในหน่วยงานทุกคนเพื่อให้องค์การเดินหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

บรรณานุกรณ

- [1] ชิติวุฒิ หมื่นนัมมี. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม. บันทึกนี้เขียนที่ Gtonow
- [2] พระพรหมคุณagarṇī (ป.อ. ปัญญาโต). การพัฒนาที่บั้งบีน. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐.
- [3] พระพรหมคุณagarṇī (ป.อ. ปัญญาโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร : โรงพินิจ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.
- [4] ดร.ครรชิต مالัยวงศ์. สาระ ไอทีเพื่อชีวากิจภัณฑ์. วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๐ ณ โรงแรมดิโอมเมอร์ลด์ กทม.
- [5] พระมหากำพล คุณงกโธ, ดร. เอกสารประกอบการสอน การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสารลงเรือ อำเภอท้ายกระเจ้า จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
๖๐๐ SRALONGRUA, HUAYKRACHAO, KANCHANABURI ๗๑๑๗๐
TEL. ๐-๓๖๔-๑๐๐๐ FAX. ๐-๓๖๔-๑๑๕๕ <http://www.western.ac.th>

ที่ มท.๐๓๐๐/๙๓๑/๒๕๖๑

๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

* เรื่อง รับรองการส่งบทความเข้าร่วมนำเสนอในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๓

เรียน ประธานอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล (คงเมือง)

ตามที่ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยເອເຊີຍາຄນີ້ມໍາຫວິທາລີ່ງກັບພະນະການ ສາດບັນເທົນໂນໂລຢີແຫ່ງສຸວຽນກຸນີ ວິທາລີ່ງນອർທເທິຣິນ ແລະມໍາຫວິທາລີ່ງເນັ້ນ ໄດ້ຈັດການປະຊຸມວິຊາກາຮັດແລ້ວນຳເສັນອຸປະກອນວິຊາກາຮັດ ຊົ່ວໂມງ ๑ ວັນເສົາທີ ๑ ແລະວັນອາທິດຍີ ທີ ๒ ອັນວາຄມ ພ.ສ. ๒๕๖๑ ເວລາ ๐๘.๓๐ - ๑๗.๐๐ ນ. ຄຸນ ອາຄາຣຄະທັນຕແພທຍຄາສຕົຮ ມໍາຫວິທາລີ່ງເວສເທິຣິນ ວິທາເຂດວ່າຊັບພລ ນັ້ນ

ໃນການນຶ່ມໍາຫວິທາລີ່ງເວສເທິຣິນໃນຮູ້ນະຜູ້ຈັດຈາກຂອງຮັບຮອງວ່າບໍ່ທີ່ມີການປະຊຸມວິຊາກາຮັດ ປະຊຸມວິຊາກາຮັດ ສຸຂົມມາລີ (คงເມືອງ) ເຮື່ອງ ບໍທະການພະສົງໝັກການພັນນາຂຸ່ມຂົນນັບພື້ນຮູ້ນເສົາມະນຸຍາກົງຈົວເປີຍ ໄດ້ຜ່ານການພິຈາລານາໄທເຂົ້າຮ່ວມນຳເສັນອຸປະກອນວິຊາກາຮັດແລ້ວນຳເສັນອຸປະກອນວິຊາກາຮັດ ຊົ່ວໂມງ ๑ ແລະຈະໄດ້ລັງດີພິມພື້ນເອກສາຮ່ວມມືການຕ່ອງການ

ຈຶ່ງເຮັດວຽກ

ນາງຄຸນພາບ
ນາງວິໄລຍະພາບ

ดร.ຈຸវິວະນະ
ມະນີແສງ

ຮັກຊາກາຮັດແລ້ວນຳເສັນອຸປະກອນວິຊາກາຮັດ